

The history of Aulanko

A farmhouse formerly stood where Hotel Aulanko is situated today. Farming stopped when government secretary **Rennefelt** bought the farmstead in the mid - 1800s and had a manor house in the classical style built at the site. The estate was given a new name, **Karlberg**. The next owners of Aulanko were **Knorring**, **Gyldèn**, **Schantz** and **Galindo**. Aulanko's owners hosted balls and social events at the manor house of Hämeenlinna high society.

http://yle.fi/uutiset/aulanko_on_upporikkaan_romantikon_perinto_jalkipolville/6701509

1

In 1883, the immensely rich captain **Hugo Standertskjöld** (1884-1931) later promoted to the rank of colonel bought the manor. Standertskjöld, who owned an armaments factory in Russia, spent the winters in his palace at Esplanadi in Helsinki. At Aulanko, he proceeded to buy up a number of adjacent farms, creating a large manorial estate. Large-scale construction projects and horticultural projects involving gardens and parklands were immediately set in motion at Karlberg. **Waldemar Aspelin**, the architect, designed a new main building in

the French Baroque style. The interiors were luxurious, and included, for instance a Turkish room. As many guests visited the estate in the summer, Aspelin was asked to design a cavalier guest wing for the main manor house. There were also a number of other buildings, such as residential buildings, farm buildings and administrative buildings on the estate.

The landscaping of Aulanko was a major project and it took some twenty years to complete the gardens and parklands. The work included the construction of artificial lakes and islands, castle ruins, several follies and romantic gazebo. Cacti, palms, exotic decorative plants and trees were planted in the garden and in the park. To carry out the work, over a hundred men with horses were employed concurrently, in addition to a similar number of men without horses and a number building workers. The manor employed several gardeners, each with several assistants, as well as 25-30 domestic servants. In addition to the thousands of exotic plants growing here, fruits ranging from peaches and pineapples to grapes were also cultivated in the enormous greenhouses. Large number of Finnish and foreign visitors came to the manor, and the dinner parties held

at Karlberg were among the most lavish in the country. Brass bands and fireworks were part of the entertainment when large dinner parties, overflowing with champagne served by the headwaiters, were held in the manor gardens. To amuse visitors, trips into the surroundings area by steamer or by teams of horses were also arranged.

At this summer retreat, Hugo Standertskjöld created a man-made landscape modeled on that of Central Europe. He wanted as many people as possible to have the opportunity to come and admire his creation. Karlberg - Aulanko, with its garden displays of hundreds of different plant species and its many decorative pavilions, was indeed without equal in Finland. There was even a small zoo in the grounds. The English-style parks and the garden design immediately became very popular. Soon, not only people from Hämeenlinna, but also visitors from far and wide came for walks here. On Sundays the people visiting Aulanko were often counted in the hundreds.

Standertskjöld, who never married, sold Karlberg and the adjacent estates in 1926 to the city of Hämeenlinna, which then set up the tourist centre, **Matkailukeskus Aulanko - Karlberg Oy**. The tourist centre only operated

for a year. In January 1928, a fire destroyed the main building, reducing it to the bare foundations. Many administrative buildings and annexes remained, in addition to the cavalier guest wing, which still is in its original location. The city of Hämeenlinna built a beautiful restaurant in the classical style at the site of the former manor house. The restaurant opened to the public in June 1928.

In 1936 the Finnish Tourist Association bought the Rantapuisto lakeside area from the city and set up Aulanko Oy. Where the restaurant once stood, the company built the existing impressive, modern hotel, which was designed by architects **Märta Blomstedt** and **Matti Lampén**. The hotel was immediate sensation. Its functionalist architecture was much praised, and its interiors, down to the smallest detail of furniture, textiles and tableware, were designed as one unified work of art. The hotel had 250 beds, and its luxurious restaurant, with seating for 750, also had a large outdoor terrace. The large restaurant kitchen was equipped with the latest technology, as were the bakery and the laundry.

In the late 1930s, Finland's economy was booming. Class distinctions were still important, and only the better-off could afford a holiday at Aulanko. People went to Aulanko to celebrate and to be seen, to ski and to enjoy the outdoor life. The hotel soon became a legend - a central part of Finland's hotel and restaurant history. Hotel Aulanko was the location for many films, showing the as the background of stylish and fashionable life style.

In 1930, Aulanko's parklands were declared a conservation area. In 1963, the conservation area was taken over by the Forest Research Institute METLA. Later, Aulanko's fame began to dwindle, its parklands and gardens growing wild in many places, while the buildings were falling into disrepair. The place became increasingly popular as a tourist centre, and its visitors were largely drawn from the middle classes. A campsite was set up in the area, and ski slopes and ski lifts were introduced at Aulanko hill.

In the early 1970s, a new modern accommodation wing, designed by architect **Aame Ehojoki**, opened at Aulanko. The hotel no longer served the upper classes only, and both the hotel and the restaurant were now well within

the means of the ordinary citizen. The hotel again changed owners on 1978 and 1983. Over the years, Aulanko's operations and requirements were built and alternations undertaken. The original functionalist and textiles were long gone and the central courtyard, with its glass walls, was replaced by conference facilities. The largest expansion and renovation project took place between 1988 and 1990 when the congress centre was completed. In 1992 the ownership of Rantasipi Aulanko was transferred to Restel Oy.

In the 1990s, recognition of Aulanko's exiting history and cultural importance began to grow. In 1997, the framework for the park management project was completed, and renovation of the pavilions began. Aulanko is again a tourist attraction. In the past hundreds years or so, thousands of people walked the paths of the beautiful parklands forests, strolled down the road by lake Vanajavesi, lingered among the romantic ruins and follies, and admired the views of the heritage landscape from the Aulanko gazebo.

LUMOAVA AULANKO

MAALAISTALOSTA KARTANOKSI

Aulangonvuorella¹ on ollut muinaisten hämäläisten puolustuslinnoitus ja kulttipaikka, jonka vaiheista kertovat monet perimätietona kulkeneet tarinat. Hämeenlinnalaiset ovat jo kauan kavunneet kallioiden laelle maisemia katsomaan ja 1840 maaherra O.R. Rehbinder rakennutti

7

Kuva 1 Aulankovuori

uuden, klassistisen päärakennuksen. Mäkelä ei kuitenkaan kelvannut nimenä ruotsinkieliselle omistajalle ja tila sai uuden nimen Karlberg, joka oli yhdistelmä isännän etunimestä ja kukkulasta, jolla rakennus sijaitsi. Hänen jälkeensä tuli useita uusia omistajia, jotka kaikki olivat **säätyläisiä**²:

¹ Kuva 1 Aulankovuori

² **Säätyläinen** *Historia* Suomessa kolmen ylimmän säädyn (aateliston, papiston ja porvariston) jäsenistä. esim. *Säätyläiset ja talonpojat*.

kihlakunnantuomari Knorring, valtioneuvos Gylden, kauppalaivan kapteeni Schantz ja kenraali Galindo. Kartanossa järjestettiin tanssiaisia ja kutsuja kaupungin seurapiireille.

Upporikas eversti

Vuonna 1883 Karlbergin tilan osti kesäasunnokseen upporikas kapteeni, myöhemmin everstiksi ylennetty Hugo Standertskjöld (1844-1931), joka omisti asetehtaita Venäjällä. Talvet hän vietti kaupunkipalatsissaan Helsingin Esplanadilla, Presidentinlinnan vieressä. Hän hankki omistukseensa myös useita läheisiä tiloja, mm. viereisen Katajiston Kartanon². Karlbergissa käynnistettiin heti suurisuuntaiset rakennus- ja puutarhatyöt. http://www.hamewiki.fi/wiki/Katajiston_kartano

Kuva 2 Katajiston Kartano

Arkkitehti Waldemar Aspelin³ suunnitteli uuden, linnamaisen päärakennuksen, joka tehtiin puurakenteisena vanhan ympärille ja rakennus jäljitteli barokkipalatsia⁴. Siinä oli kaksikerroksinen, symmetrinen keskiosa, matalammat siipiosat ja korkea torni. Rakennuksessa oli keittiöosan lisäksi viisitoista huonetta, mm. ruokasali, salonki, turkkilainen huone a useita vierashuoneita. Koska kesävieraiden määrä oli suuri, suunnitteli Aspelin erillisen kahdeksasta huoneesta ja

² Kuva Katajiston Kartano

³ Kuva 3 Arkkitehti Waldemar Aspelin

⁴ Kuva 4 barokkipalatsi

valoisasta hallista koostuvan kavaljeerirakennuksen⁵. Lisäksi tilalla oli asuin-, maatila- ja talousrakennuksia sekä kaksitoista kasvihuonetta - parhaimmillaan noin 160 erillistä rakennusta.

Kuva 3 Arkkitehti Waldemar Aspelin

Kuva 4 Barokkipalatsi

Puistoja ja romantiikkaa

Kun Hugo Standertskjöld oli hankkinut Karlbergin omistukseensa, hän käynnisti välittömästi laajamittaiset puisto- ja puutarhatyöt. Työt

⁵ Kuva 5 Kavaljeerirakennus

kestivät yli 20 vuotta ja laajaa metsäaluetta halkomaan tehtiin useita teitä ja polkuja. Kartanon itäpuolelle jyrkkään rinteeseen rakennettiin graniittilohkareista romanttinen rauniolinnake. Ylös puistoon kaivettiin kaksi tekojärveä. Joutsenlampi⁶ ja Metsälampi⁷ ja korkealle kiviröykkiölle rakennettiin Onnentemppele⁸. Kartanon suureen puutarhaan sekä puistoteiden varsille istutettiin satoja lajeja eksoottisia kukkia ja puita, mm. kaktuksia, palmuja, alppiruusuja ja agaaveja. Kasvihuoneissa kasvatettuja kukantaimia istutettiin joka kevät yli 100 000. Puutarhaan tehtiin suuria istutuksia, suihkulähteitä ja kalliolohkareista tehty Lemmenluola⁹. Puistoon sijoitettiin veistoksia, vaaseja, peilipalloja ja vedellä täytettyjä erivärisiä lasipalloja, jotka välkehtivät auringon paisteessa. Vanajavettä kiertämään rakennettiin kilometrien mittainen, hopeapajuilla reunustettu kävelytie, jonka varrelle pystytettiin kreikkalaistyyllisiä kuvapatsaita, ja rannat kivitettiin muureiksi. Tehtiin kaksi tekosaarta siltoineen ja hiekkaranta pukukoppeineen. Aulangonvuorelle rakennettiin kaksi huvimajaa ja Ruusulaaksoon pystytettiin uusgoottilainen paviljonki¹⁰. Puistometsään tuotiin kesyjä saksanhirviä ja joutsenia, joilla oli oma huvila lammen keskelle rakennetussa tekosaassa.

Standertskjöld perusti puistometsään eläintarhan, jossa oli mm. riikinkukkoja, fasaaneja, vuorivuohia¹¹ ja kauriita, australialaisia mustia joutsenia¹² ja intialaisia juoksuankkoja¹³. Vuonna 1906 pystytettiin Aulangonvuoren ylimmälle kalliolle graniittien, ritarilinnan tornia mukaileva näkötorni¹⁴, jonka suunnitteli arkkitehti Aspelin. Vuorelta alas

⁶ Kuva 6 Joutsenlampi

⁷ Kuva 7 Metsälampi

⁸ Kuva 8 Onnentemppele

⁹ Kuva 9 Lemmenluola

¹⁰ Kuva 10 Ruusulaakson paviljonki

¹¹ Kuva 11 Vuorivuohi

¹² Kuva 12 Australialainen musta joutsen

¹³ Kuva 13 Intialainen juoksuankka

¹⁴ Kuva 14 Aulangon näkötorni

Aulangonjärven rantaan tehtiin pitkät kiviportaats¹⁵, joiden juurelle asetettiin karhuperhettä¹⁶ esittävä Robert Stigellin¹⁷ veistos.

Robert Standertskjöld loi kesäpaikastaan keskieurooppalaistyyllisen kulttuuri maiseman, joka oli vaila vertaansa Suomessa.

Kuva 5 Kavaljeerirakennus

Kuva 6 Joutsenlampi

Kuva 7 Metsälampi

¹⁵ Kuva 15 kiviportaats

¹⁶ Kuva 15 Karhuperhe

¹⁷ Kuva 17 Robert Stigellin

Aulanko kartano- ja työyhteisönä

Aulanko-Karlbergin puutarhan ja valtavan puistometsän laajuus oli suurimmillaan 180 hehtaaria. Puistojen rakentamiseen oli samanaikaisesti palkattuna toistasataa miestä hevosineen ja saman verran jalkamiehiä¹⁸ ja muita rakentajia. Vakinaiseen henkilökuntaan kuuluivat yli-, apulais-, ja keittiöpuutarhurit apulaisineen. Kartanossa oli lisäksi kesäisin palveluskuntaa 25- 30 henkilöä. Eversti itse kierteli suurta työmaataan keppiään heilutellen ja aina tummaan pukuun pukeutuneena ja valvoi, ettei kukaan laiskottele. Hän oli arvostettu isäntä, joka vaati kaikessa sotilaallista täsmällisyyttä. Hän oli työnantajan ankara, mutta piti myös huolen työläisistään. Jos joku sairastui tai menetti kotieläimensä, eversti antoi aina apuaan. Hän perusti myös kansankoulun työläistensä lapsille.

Kasvihuoneissa kasvatettiin mm. persikoita, nektariineja, luumuja, viinirypäleitä, aprikooseja, ananaksia jne. eikä edes omenapuista eversti antanut istuttaa ulkosalle, koska "seudun nuorisoa ei saanut panna alttiiksi hedelmän varastamisen viettelyksille".

Hugo Standertskjöld saapui Karlsbergiin joka kevät samaan aikaan ja lähti sieltä syksyllä yhtä täsmällisesti samaan aikaan. Karlbergissä kävi runsain mitoin suomalaisia ja ulkomaisia vieraita ja junalla saapuvia vieraita vastassa oli aina pitkä saattue hevosvaunuja, joiden kuskeilla oli yllään

¹⁸ jalkamies

1. jalankulkija. esim. Olla jalkamiehenä olla liikkeellä ilman kulkuvälinettä, liikkua kävellen.
2. Historia jalkaväensotilas.

hienot univormut. Perillä saattoi odottaa puutarhaan katettu useiden ruokalajien ateria hovimestarien kaadella shampanjaa ja torvisoittokunnan soittaessa kesäisiä tahtejaan.

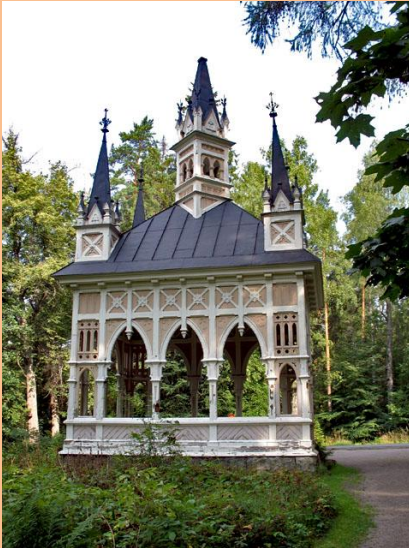
Karlbergin juhlat olivat maan loisteliaimpia. Huvihöyrylaivalla tehtiin retkiä läheisiin kartanoihin, jotka olivat Standertskjöldien hallussa. Eversti oli innostunut uusista keksinnöistä ja Karlbergiin hankittiin Suomen ensimmäinen gramofoni, polkupyöriä, automobiileja, mm. Suomen ensimmäinen Rolls Royce. Suurellisen monimiljonäärin kartanossa vietetty loistelas elämä oli silloisen köyhän Suomen oloissa aivan omaa luokkaansa.

Kuva 8 Onnentempeli

Kuva 9 Lemmenluola

Kuva 10 Ruusulaakson paviljonki

Kuva 11 Vuorivuohi

Matkailukeskus

Ikääntynyt ja koko elämänsä poikamiehenä viettänyt Hugo Standertskjöld halusi työnsä tukoksen päättyvän yhteishyödylliseen käyttöön. Aulangolla nähtiin kansallinen kulttuuriarvo, joka haluttiin taata pitämällä alue kaikille avoimena, ainutlaatuisena retkeilypaikkana. Vuonna 1926 eversti myi Karlbergin sivutiloineen edulliseen hintaan Hämeenlinnan kaupungille, joka perusti Matkailukeskus Aulanko - Karlberg Oy:n. Kartanossa avattiin matkailijahotelli ja ravintola. Yritys ehti toimia vain vajaan vuoden, kun

tammikuussa 1928 tulipalo tuhosi kartanon päärakennuksen perustuksiaan myöten. Jäljelle jäivät vain lukuisat sivurakennukset sekä vierastalo kavaljeeri, joka on edelleen samalla paikalla.

Palon jälkeen Hämeenlinnan kaupunki rakennutti nopeasti paikalle klassisen, puurakenteisen ravintolarakennuksen, joka avattiin jo kesäkuussa 1928. Arkkitehti Martti Välikankaan¹⁹ piirtämässä hienostuneessa rakennuksessa oli suuri avoveranta, jota rajasivat antiikin arkkitehtuuria myötäilevät pylvää. Rakennuksen 12 huonetta kävivät kuitenkin pian ahtaiksi, sillä Aulangolle saapuvien matkailijoiden määrä kasvoi entisestään. Ravintolarakennusta laajennettiin, mutta 1937 koko rakennus siirrettiin Tyrvännön pitäjään Heralan tilan päärakennukseksi.

Kuva 12 Australialainen musta joutsen

Loistohotelli

Vuonna 1936 Suomen Matkailijayhdistys osti kaupungilta Rantapuiston alueen (noin 60 ha) ja perusti yhdessä Oy Alkoholiliikkeen Ab:n ja Suomen

¹⁹ Arkkitehti Martti Välikangas

Höyrylaiva Oy:n kanssa Aulanko Oy:n. Vaativaan suunnittelutehtävään valittiin arkkitehdeiksi Matti Lampén ja Märta Blomstedt.

He olivat suunnitelleet juuri edesmenneen Pauli Blomstedtin kanssa kuulua Pohjanhovia Rovaniemelle²⁰. Palaneen kartanon tilalle kohosi vuonna 1938 komea, nykyaikainen suurhotelli, joka oli valmistuessaan sensaatio.

Funktionaalista arkkitehtuuria²¹ ylistettiin ulkomaita myöten. Tyylikkääst sisustukset huonekaluineen, tekstiileineen ja astioineen oli suunniteltu kokonaisuustaideteoksiksi. Vuodepaikkoja oli 250, korkeassa ravintolasalissa oli tilaa 760 hengelle ja lisäksi oli suuri ulkoilmaterassi. Huippukoneistetut, suuret keittiötilat, kuten myös oma leipomo ja pesula, edustivat alan uusinta tekniikkaa. Suomessa elettiin 1930-luvun lopulla nousukautta ja valmistauduttiin vuoden 1940 olympialaisiin. Sota kuitenkin keskeytti iloisen elämän ja Aulankokin toimi jonkin aikaa sotasairaalana. Olympialaisten toteuduttua vihdoinkin vuonna 1952 Aulanko toimi kansainvälisten vieraiden kisakylänä.

Lomailu Aulangon loistohotellissa oli aikoinaan mahdollista vain varakkaammalle väelle ja hotellista muodostui legendaarinen osa Suomen hotelli- ja ravintolahistoriaa. Hotelli Aulanko tuli myös tutuksi lukuisista Suomi-filmeistä, joissa se sai toimia tyylikkäänä ja muotitietoisen elämäntavan näyttämönä.

http://www.hamewiki.fi/wiki/H%C3%A4meenlinnassa_kuvatut_elokuvat

²⁰ Pohjanhovi Rovaniemi Kuva 19

²¹ Funktionalismi (latinan sanasta *functio* 'toiminto, tehtävä'; puhekielessä myös *funkis* tai *funkkis*) on arkkitehtuurin ja muotoilun tyyli suuntaus, sekä modernin arkkitehtuurin ja muotoilun menetelmä, jonka mukaan rakennus tai esine tulee suunnitella niin, että sen osat palvelevat kukin mahdollisimman hyvin tiettyä tarkoitusta. Siten esimerkiksi sellainen koristelu, jolla ei ole käytännön funktiota, tulee karsia suunnittelusta kokonaan pois.

Kuva 13 Intialainen juoksuankka

Matkailu laajenee

17

Vuonna 1930 Aulangon puistometsä julistettiin luonnonsuojelualueeksi, jota tällä hetkellä hallinnoi Metsähallitus. Suomen Hopealinja aloitti järviliikenteen Aulangon ja Tampereen välillä vuonna 1949 ja Aulangolle rakennettiin myös leirintäalue ja mökkikylä.

Vuonna 1963 rakennettiin hotellin pohjoissivulle Märta Blomstedin suunnittelema pieni **funkistyylinen laajennus**²². Vuosina 1970 ja 1973 valmistuivat arkkitehti Aarne Ehojen piirtämät modernit laajennusosat. Suomen Matkailuliiton tytäryhtiö Matkaravinto Oy, joka

²² Funktionalismi (latinan sanasta *functio* 'toiminto, tehtävä'; puhekielessä myös *funkis* tai *funkkis*) on [arkkitehtuurin](#) ja [muotoilun](#) tyylisuuntaus, sekä [modernin](#) arkkitehtuurin ja muotoilun menetelmä, jonka mukaan rakennus tai esine tulee suunnitella niin, että sen osat palvelevat kukin mahdollisimman hyvin tiettyä tarkoitusta. Siten esimerkiksi sellainen koristelu, jolla ei ole käytännön funktiota, tulee karsia suunnittelusta kokonaan pois.

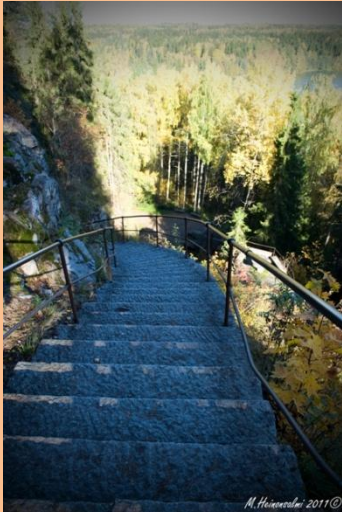
oli ylläpitänyt hotellia alusta lähtien, fuusioitiin vuonna 1978 osaksi Rantasipi Oy:tä.

1960-luvun lopulta lähtien majoitus- ja ravintolapalvelut tulivat koko kansan ulottuville ja talon toiminta alkoi muuttua entistä kokouspainotteisemmaksi. Vuosina 1988 - 1990 valmistui arkkitehtitoimisto Niukkanen-Oksalan suunnittelema kongressikeskus talvipuutarhoineen ja vuonna 1992 Aulangon toiminta siirtyi Tradeka Oy:n tytäryhtiö Restel Oy:lle.

Keväällä 2006 kulttuurihistoriallinen Rantasipi Aulanko laajeni jälleen. Maaliskuussa avattiin arkkitehti Marjatta Hara-Pietilän suunnittelema kylpyläosa, jossa on tarjolla runsaita kunto- ja hoitopalveluita sekä keilahalli. Samana vuonna valmistui kylpylän yhteyteen uusi toimintahalli, joka tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet niin urheiluun kuin kokouskäyttöönkin. Lisäksi koko hotelliosa on kokenut täydellisen uusiutumisen vuosina 2005-2006 tehdyn peruskorjauksen myötä

Kuva 14 Näkötorni

Kuva 15 Kiviportaat

Kuva 16 Karhuperhe

Kuva 17 Robert Stgellin

Kuva 18 Arkkitehti Martti Välikangas

Kuva 19 Pohjanhovi Rovaniemi